

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะสำรวจปริมาณ ประเภท และเนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศ ที่เกี่ยวกับการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ศึกษา การบริหารงาน การดำเนินงานด้านเทคนิค และการให้บริการ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือของแหล่งสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ที่อยู่ในภูมิภาคนี้ โดยได้กำหนดสมมติฐานไว้ดังนี้

1. ทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวกับท้องถิ่นที่มีอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดเพชรบูรณ์มากกว่าจังหวัดอื่น
2. ทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวกับท้องถิ่นที่มีอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในรูปของบทความวารสารมากกว่าสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น
3. ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของแหล่งสารสนเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ การขาดแคลนกำลังบุคลากรผู้รับผิดชอบโดยตรง และขาดงบประมาณสนับสนุน

ขอบเขตในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวกับการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือเฉพาะประเภทสิ่งพิมพ์เท่านั้น โดยศึกษาจากแหล่งสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นหน่วยราชการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวกับท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น 16 แห่ง ได้แก่ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา 5 แห่ง ห้องสมุดประชาชน 8 แห่ง และห้องสมุดเฉพาะ 3 แห่ง

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้สำรวจสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมดจากแหล่งสารสนเทศ 16 แห่ง และศึกษาการดำเนินงานเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์เหล่านี้ในแหล่งสารสนเทศจำนวน 7 แห่ง โดยสร้างเครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูลจำนวน 2 ชุด คือ แบบบันทึกข้อมูลสิ่งพิมพ์ท้องถิ่น 1 ชุด อีก 1 ชุด เป็นแบบสัมภาษณ์หัวหน้าแหล่งสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินงานทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่น

สรุปผลการวิจัย

ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีอยู่ในแหล่งสารสนเทศทั้ง 3 ประเภท จำแนกตามประเภทสิ่งพิมพ์ออกเป็น หนังสือ จุลสาร แผ่นปลิว วารสารท้องถิ่น ข่าวสารท้องถิ่น และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น มีปริมาณและเนื้อหา กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

ทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีอยู่ในแหล่งสารสนเทศทั้งหมด 16 แห่ง มีจำนวนทั้งสิ้น 2,772 รายการ มีอยู่ที่ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามากที่สุด คือ 1,897 รายการ คิดเป็นร้อยละ 68.43 ในจำนวนนี้ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากรมีมากกว่าแห่งอื่น คือ 1,078 รายการ คิดเป็นร้อยละ 38.89 รองลงมาคือหอสมุดวิทยาลัยครูเพชรบุรี มี 396 รายการ คิดเป็นร้อยละ 14.29 ห้องสมุดเฉพาะมีสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา คือ จำนวน 483 รายการ คิดเป็นร้อยละ 17.42 โดยมีสิ่งพิมพ์มากที่สุดที่ศูนย์สนเทศการเกษตรและสหกรณ์ โครงการไร่นาสำธิตเพชรบุรี จำนวน 310 รายการ คิดเป็นร้อยละ 11.18 รองลงมาคือห้องสมุดสำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 7 มีจำนวน 90 รายการ คิดเป็นร้อยละ 3.25 ส่วนห้องสมุดประชาชนมีสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สุด คือ 392 รายการ คิดเป็นร้อยละ 14.14 โดยที่ห้องสมุดประชาชนจังหวัดเพชรบุรีมีมากที่สุด คือ 183 รายการ คิดเป็นร้อยละ 6.60 รองลงมาคือห้องสมุดประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรี มี 81 รายการ คิดเป็นร้อยละ 2.92

ในบรรดาส่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีหนังสือมากที่สุด รองลงมาคือจุลสาร น้อยที่สุดได้แก่ แผ่นปลิว สำหรับเนื้อหาของสิ่งพิมพ์ทั้งหมดพบว่า มีสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับจังหวัดเพชรบุรีมากที่สุด คือ 871 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 27.68 รองลงมาคือจังหวัดกาญจนบุรี มี 516 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 16.40 น้อยที่สุดคือจังหวัดสมุทรสาคร มีจำนวน 151 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.80 ส่วนเนื้อหาของสิ่งพิมพ์ที่แบ่งตามสาขาวิชาตามการจัดหมู่หนังสือของหอสมุดรัฐสภาอเมริกันพบว่า มีอยู่ในด้านสังคมศาสตร์มากที่สุด รองลงมาคือประวัติศาสตร์การท่องเที่ยว การเกษตร และการศึกษาน้อยที่สุดได้แก่ กฎหมายและการทหาร

หนังสือซึ่งเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีมากที่สุดนั้นพบว่า มีเรื่องเกี่ยวกับจังหวัดเพชรบุรีมากที่สุด คือ 411 เรื่อง รองลงมาคือนครปฐม มี 322 เรื่อง กาญจนบุรี มี 239 เรื่อง และสุพรรณบุรี มี 209 เรื่อง น้อยที่สุดคือสมุทรสาคร มี 78 เรื่อง และสมุทรสงคราม มี 83 เรื่อง ส่วนบทความวารสารท้องถิ่นนั้นพบว่าทั้งสิ้น 455 เรื่อง รองจากหนังสือและจุลสาร มีเรื่องเกี่ยวกับจังหวัดเพชรบุรีมากที่สุด รองลงมาคือกาญจนบุรี และมีบทความในด้านประวัติศาสตร์การท้องถิ่นเยอะมากที่สุด รองลงมาคือ การเกษตร น้อยที่สุดคือ บรรณารักษศาสตร์ เบ็ดเตล็ด และการทหาร

จากการสำรวจสิ่งพิมพ์ที่มีอยู่ตามแหล่งสารนิเทศแต่ละแห่งพบว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นแหล่งสารนิเทศที่มีหนังสือเกี่ยวกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันตกมากที่สุดทุกจังหวัด ยกเว้นจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีมากที่สุดที่หอสมุดวิทยาลัยครูเพชรบุรี และมีมากรองลงมาที่ห้องสมุดประชาชนจังหวัดเพชรบุรี ส่วนจังหวัดอื่น ๆ ที่มีวิทยาลัยครูตั้งอยู่ก็พบว่า ห้องสมุดของวิทยาลัยครูแห่งนั้น ๆ มีหนังสือที่เกี่ยวกับจังหวัดของตนรองลงมาจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยเฉพาะหอสมุดวิทยาลัยครูกาญจนบุรีมีหนังสือที่เกี่ยวกับจังหวัดกาญจนบุรีในจำนวนที่ใกล้เคียงกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร คือ 84 และ 86 เรื่อง ส่วนห้องสมุดประชาชนที่มีหนังสือเกี่ยวกับจังหวัดของตนมากรองลงมาจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดอื่น ๆ นอกนั้น ส่วนมากมีอยู่ที่ศูนย์สนเทศการเกษตรและสหกรณ์ โครงการไร่นาสำธิตเพชรบุรี ในระดับที่รองลงมาจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร

สำหรับวารสารท้องถิ่น ข่าวสารท้องถิ่น และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนั้นพบว่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีวารสารท้องถิ่นและข่าวสารท้องถิ่น ส่วนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีทุกแห่ง ยกเว้นหอสมุดวิทยาลัยครูนครปฐมเพียงแห่งเดียว ห้องสมุดประชาชนที่มีวารสารท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดนั้นมี 2 แห่ง คือ ห้องสมุดประชาชนจังหวัดเพชรบุรี และห้องสมุดประชาชนจังหวัดกาญจนบุรี ส่วนข่าวสารท้องถิ่นนั้นมีที่ห้องสมุดประชาชนจังหวัดเพชรบุรี ห้องสมุดประชาชนจังหวัดสมุทรสงคราม และห้องสมุดประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรี หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมี 4 แห่ง คือ ที่ห้องสมุดประชาชนจังหวัดเพชรบุรี ห้องสมุดประชาชนจังหวัดกาญจนบุรี ห้องสมุดประชาชนจังหวัดราชบุรี

และห้องสมุดประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับห้องสมุดเฉพาะนั้น ทุกแห่งมีข่าวสารท้องถิ่น โดยเฉพาะที่ศูนย์สนเทศการเกษตรและสหกรณ์ โครงการไร่นาสำธิตเพชรบุรีซึ่งมีข่าวสารท้องถิ่นของทุกจังหวัด ในภาคตะวันตก ข่าวสารท้องถิ่นที่มีอยู่ในแหล่งสารนิเทศส่วนใหญ่ได้แก่ ข่าวสารของจังหวัดเพชรบุรี และกาญจนบุรี ส่วนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่มีอยู่ในแหล่งสารนิเทศส่วนมากได้แก่ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี

ส่วนเนื้อหาวิชาของสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่ในแหล่งสารนิเทศ พบว่าห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ คือ 3 ใน 5 แห่ง มีหนังสือด้านการศึกษามากกว่าอย่างอื่น รองลงมาคือประวัติศาสตร์การท่องเที่ยว อีก 2 แห่งนั้นแตกต่างออกไป คือ หอสมุดวิทยาลัยครูเพชรบุรี มีหนังสือด้านประวัติศาสตร์การท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือ ศาสนา สังคมศาสตร์ และการศึกษา ส่วนห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากรนั้นมีหนังสือด้านสังคมศาสตร์มากที่สุด รองลงมาคือ การศึกษา และประวัติศาสตร์การท่องเที่ยว ห้องสมุดประชาชนจำนวนครึ่งหนึ่งมีหนังสือด้านการศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ จำนวน 3 แห่ง มีด้านประวัติศาสตร์การท่องเที่ยวมากที่สุด ห้องสมุดเฉพาะส่วนใหญ่มีหนังสือด้านการเกษตร รองลงมาคือ สังคมศาสตร์ ส่วนจุลสารก็เช่นเดียวกับหนังสือ แต่ฉบับลิวส่วนใหญ่มีอยู่ในด้านประวัติศาสตร์การท่องเที่ยว สำหรับข่าวสารท้องถิ่นนั้นพบว่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่มีด้านการศึกษามากที่สุด และห้องสมุดเฉพาะมีด้านการเกษตรมากที่สุด ส่วนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนั้นพบว่าแหล่งสารนิเทศส่วนใหญ่มีด้านเบ็ดเตล็ดความรู้ทั่วไปมากที่สุด รองลงมาคือ การศึกษา

2. การดำเนินงานทรัพยากรสารนิเทศที่เกี่ยวกับการศึกษาภาคตะวันตก

ในจำนวนแหล่งสารนิเทศในภาคตะวันตก 16 แห่ง พบว่ามีเพียง 7 แห่งที่มีการดำเนินงานทรัพยากรสารนิเทศที่เกี่ยวกับการศึกษาท้องถิ่น ได้แก่ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 5 แห่ง ห้องสมุดประชาชน 1 แห่ง และห้องสมุดเฉพาะ 1 แห่ง ดังสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การบริหารงาน

แหล่งสารนิเทศส่วนใหญ่แยกสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับห้องดินออกเป็นกลุ่มพิเศษ โดยมีครุภัณฑ์เฉพาะ นอกนั้นมีการกันบริเวณเป็นสัดส่วน หรือรวมอยู่กับหนังสือทั่วไป ในด้านงบประมาณปรากฏว่าห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีการจัดซื้อสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับห้องดินจากเงินงบประมาณค่าวัสดุการศึกษา มี 2 แห่งที่ได้รับงบประมาณพิเศษเพิ่มเติมคือ หอสมุดวิทยาลัยครูกาญจนบุรี และห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร สำหรับด้านบุคลากรนั้นพบว่า แหล่งสารนิเทศทุกแห่งไม่มีบุคลากรประจำสำหรับงานทรัพยากรสารนิเทศห้องดิน แต่มีบุคลากรที่รับผิดชอบร่วมกับงานในหน้าที่ประจำของตน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากรมีบุคลากรที่รับผิดชอบในค่านี้นมากที่สุดคือ 9 คน รองลงมาคือ ศูนย์สนเทศการเกษตรและสหกรณ์ โครงการไร่นาสำธิตเพชรบุรี และหอสมุดวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง มีแห่งละ 2 คน นอกนั้นมีแห่งละ 1 คน โดยที่หัวหน้าแหล่งสารนิเทศทุกแห่งเป็นผู้ดำเนินการเอง หรือเป็นผู้ประสานงาน

การดำเนินงานด้านเทคนิค

ในด้านการจัดหาพบว่า แหล่งสารนิเทศส่วนใหญ่ไม่มีการคัดเลือกสิ่งพิมพ์ จะเก็บสิ่งพิมพ์ทุกชนิดที่เกี่ยวกับห้องดินของตน โดยตรวจสอบจากรายชื่อสิ่งพิมพ์ของหน่วยงานต่าง ๆ ข่าวและบทวิจารณ์ในหนังสือพิมพ์และวารสารทั่วไป นอกจากนี้ ก็ติดตามจากประกาศงานวัด หรือมีผู้ใช้มาเสนอแนะอีกทางหนึ่ง สิ่งพิมพ์ส่วนมากได้รับจากการบริจาค สำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีการจัดซื้อสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง บางแห่งมีการถ่ายสำเนาและแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ที่ต้องการด้วย ส่วนแหล่งที่ได้รับสิ่งพิมพ์นั้นพบว่า ทุกแห่งได้รับจากหน่วยราชการทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีจำนวนมากกว่าครั้งที่ได้รับจากหน่วยงานเอกชน องค์กรต่าง ๆ และสถานศึกษา นอกนั้นได้รับจากวัด และบุคคล

ในด้านการจัดหมู่สิ่งพิมพ์นั้นพบว่า แหล่งสารนิเทศส่วนใหญ่มีการจัดหมู่หนังสือที่เกี่ยวกับห้องดินโดยใช้ระบบเดียวกับหนังสือทั่วไป มี 3 แห่งที่ยังไม่ได้จัดหมู่หนังสือแต่ได้แยกไว้ต่างหากจากหนังสือทั่วไป ได้แก่ หอสมุดวิทยาลัยครูกาญจนบุรี ห้องสมุดประชาชนจังหวัด

เพชรบุรี และศูนย์สนเทศการเกษตรและสหกรณ์ โครงการไร่นาสีนาสาคิตเพชรบุรี โดยเฉพาะแห่งหลังนี้
ได้แยกเก็บสิ่งพิมพ์ตามจังหวัดด้วย

เครื่องมือช่วยค้นสำหรับทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นพบว่า ส่วนใหญ่
ยังมีไม่สมบูรณ์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากรมีเครื่องมือช่วยค้นมากที่สุด ส่วนศูนย์สนเทศการเกษตร
และสหกรณ์ โครงการไร่นาสีนาสาคิตเพชรบุรี และห้องสมุดประชาชนจังหวัดเพชรบุรีนั้นไม่มีเครื่องมือ
ช่วยค้นเลย ประเภทของเครื่องมือช่วยค้นที่พบมากที่สุดคือ ครรชนีวารสาร ซึ่งบางแห่งจัดพิมพ์
เป็นบัตรแล้ว แต่บางแห่งยังเป็นบัตรร่างอยู่ รองลงมาคือ บัตรรายการหนังสือ ส่วนรายละเอียด
ของเครื่องมือช่วยค้นนั้นพบว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากรเพียงแห่งเดียวที่ให้หัวเรื่องละเอียด
กว่าแห่งอื่น คือมีหัวเรื่องทั้งจังหวัดและอำเภอ

ในการจัดเก็บสิ่งพิมพ์พบว่า แหล่งสารสนเทศ 3 แห่ง ใช้ระบบชั้นเปิด
อีก 3 แห่ง ใช้ระบบชั้นปิด มี 1 แห่ง ที่ใช้ทั้ง 2 แบบ คือ บางส่วนเปิด บางส่วนปิด ได้แก่
หอสมุดวิทยาลัยครูเพชรบุรี สำหรับวารสารและข่าวสารท้องถิ่นนั้นส่วนใหญ่จัดเก็บรวมไว้กับวารสาร
ทั่วไป ส่วนฉบับล่วงเวลานั้น ส่วนใหญ่มีการเก็บรวบรวมไว้แต่ยังไม่ได้เย็บเล่ม ในด้านหนังสือพิมพ์-
ท้องถิ่นพบว่า ทุกแห่งที่มี ได้จัดเก็บรวมไว้กับหนังสือพิมพ์ทั่วไป แหล่งสารสนเทศที่มีการเก็บรวบรวม
ฉบับล่วงเวลาไว้มี 3 แห่งคือ หอสมุดวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง หอสมุดวิทยาลัยครูเพชรบุรี และ
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร สำหรับหอสมุดวิทยาลัยครูกาญจนบุรีนั้นไม่ได้เก็บหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น
ทั้งฉบับแต่ได้เก็บในรูปของกฤตภาค

การให้บริการและเผยแพร่

ในด้านการให้บริการพบว่า ผู้ที่มารับบริการส่วนใหญ่เป็นนักเรียนและ
นักศึกษา และส่วนมากมีผู้มาใช้บริการนาน ๆ ครั้ง มี 3 แห่ง ที่มีผู้มาใช้บริการสม่ำเสมอ ได้แก่
หอสมุดวิทยาลัยครูกาญจนบุรี หอสมุดวิทยาลัยครูเพชรบุรี และห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร
สำหรับประเภทของการให้บริการที่มีอยู่ในแหล่งสารสนเทศทุกแห่งคือ บริการให้อ่านในห้องสมุดและ

บริการช่วยกันคว้า รองลงมาคือบริการให้ยืมสิ่งพิมพ์และบริการถ่ายเอกสาร ส่วนเวลาเปิดบริการนั้นพบว่า ส่วนใหญ่เปิดบริการทั้งวันธรรมดาและวันเสาร์-อาทิตย์ โดยห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเปิดนอกเวลาราชการเฉพาะในระหว่างเปิดภาคเรียนเท่านั้น

ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์พบว่า แหล่งสารนิเทศส่วนใหญ่มีการเผยแพร่ทั้งภายในและภายนอกหน่วยสังกัด มี 3 แห่ง ที่ยังไม่มีการเผยแพร่ได้แก่ หอสมุดวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง หอสมุดวิทยาลัยครูนครปฐม และห้องสมุดประชาชนจังหวัดเพชรบุรี สำหรับวิธีการเผยแพร่ที่ใช้มากที่สุดคือ แนะนำผู้ใช้จากการนำชมห้องสมุด รองลงมาคือ เผยแพร่ทางข่าวสารประชาสัมพันธ์ของหน่วยงาน เผยแพร่รายชื่อสิ่งพิมพ์ และจัดนิทรรศการเรื่องที่เกี่ยวข้องกับห้องดิน แหล่งสารนิเทศที่มีวิธีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์มากที่สุด ได้แก่ หอสมุดวิทยาลัยครูกาญจนบุรี และหอสมุดวิทยาลัยครูเพชรบุรี รองลงมาคือ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร

3. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานทรัพยากรสารนิเทศ ที่เกี่ยวกับการศึกษาภาคตะวันตก

ปัญหาในด้านการบริหารงานพบว่า แหล่งสารนิเทศส่วนใหญ่อยู่ห่างไกลจากชุมชน ไม่สะดวกแก่บุคคลภายนอก ซึ่งแหล่งสารนิเทศหลายแห่งเสนอให้มีบริการตอบคำถามและช่วยกันคว้าทางจดหมายหรือโทรศัพท์ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเรื่องครุภัณฑ์ไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมสำหรับใช้งานเนื่องจากขาดงบประมาณ จึงมีข้อเสนอว่าควรจัดหาครุภัณฑ์เพิ่มเติมที่มีความเหมาะสมสำหรับทรัพยากรสารนิเทศท้องถิ่นโดยเฉพาะ และมีเพียงพอสำหรับปริมาณสารนิเทศที่ขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ ในด้านบุคลากรนั้นพบว่า แหล่งสารนิเทศทุกแห่งขาดบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องของทรัพยากรสารนิเทศท้องถิ่น จึงมีผู้เสนอให้มีบุคลากรประจำอย่างน้อย 1 คน สำหรับเป็นผู้ดำเนินงานในเรื่องนี้โดยเฉพาะ ผู้ที่จะมาทำหน้าที่นี้ควรมีความรู้ในด้านสารนิเทศและอาจขอความร่วมมือจากผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นมาช่วยทำงาน ในเรื่องงบประมาณนั้นพบว่า แหล่งสารนิเทศส่วนใหญ่ไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีงบประมาณสำหรับทรัพยากรสารนิเทศท้องถิ่นแยกเป็นสัดส่วนต่างหาก และควรได้รับอย่างสม่ำเสมอด้วย

ปัญหาในด้านเทคนิค ในเรื่องของการจัดหาพบว่า แหล่งสารนิเทศส่วนมาก ไม่ทราบข่าวการผลิตสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นและแหล่งผลิต ซึ่งมีข้อเสนอแนะให้มีความร่วมมือกันระหว่างแหล่งสารนิเทศและหน่วยงานต่าง ๆ ในด้านการจัดหา แลกเปลี่ยนทรัพยากรสารนิเทศท้องถิ่น และเสนอให้มีบุคลากรออกไปติดตามสำรวจสิ่งพิมพ์เพื่อจัดหาเข้ามาในแหล่งสารนิเทศ ในเรื่องของการจัดหมู่และทำเครื่องมือช่วยค้นนั้นพบว่า แหล่งสารนิเทศบางแห่งยังไม่มีเวลาจัดหมู่และมีเครื่องมือช่วยค้นไม่เพียงพอสำหรับการใช้งานหรือไม่มีเลย จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการเตรียมการในเรื่องการใช้งบประมาณการจัดหมู่ที่เหมาะสมและสะดวกในการใช้งาน รวมทั้งมีการจัดทำเครื่องมือช่วยค้นที่มีประสิทธิภาพร่วมกัน โดยอาจจะมีการจัดพิมพ์เป็นเล่มเพื่อสามารถให้บริการได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ปัญหาในด้านบริการและการเผยแพร่พบว่า แหล่งสารนิเทศส่วนใหญ่ขาดบุคลากรประจำสำหรับให้บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า จึงมีข้อเสนอแนะให้จัดบุคลากรสำหรับให้บริการสารนิเทศท้องถิ่นประจำที่ นอกจากนี้ ก็อาจจะมีการทำคู่มือแนะนำการให้บริการและให้บริการยืมระหว่างห้องสมุดในภาคตะวันตกด้วย ส่วนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์นั้นยังอยู่ในวงจำกัด จึงมีข้อเสนอให้เพิ่มการประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งของท้องถิ่นและจากส่วนกลาง รวมทั้งใช้วิธีอื่น ๆ ประกอบด้วย

นอกจากนี้ หัวหน้าแหล่งสารนิเทศบางแห่งยังได้เสนอความเห็นเพิ่มเติมว่า หน่วยราชการและสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ของแต่ละจังหวัดควรมีแหล่งเก็บเอกสารที่เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง เพื่อประโยชน์ในการศึกษา โดยเฉพาะห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน

อภิปรายผล

ในการอภิปรายผล จะอภิปราย 3 หัวข้อ คือ แหล่งทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่น ทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาคตะวันตก และการดำเนินงานทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาคตะวันตก

1. แหล่งทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่น

จากผลการวิจัยทำให้ได้ทราบว่าห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งที่มีศักยภาพสูงสุดในการสะสมทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาคตะวันตก โดยเฉพาะห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร หอสมุดคววิทยาลัยครูเพชรบุรี และหอสมุดคววิทยาลัยครูกาญจนบุรี ซึ่งมีการดำเนินงานเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นอย่างจริงจัง ทั้งนี้เนื่องจากห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีทรัพยากรด้านต่าง ๆ มากกว่าห้องสมุดประเภทอื่น มีความต้องการใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยของอาจารย์และนักศึกษา และอีกประการหนึ่งคือมีผู้บริหารห้องสมุดหรือผู้ร่วมงานให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาท้องถิ่น แต่การดำเนินงานยังไม่สามารถขยายไปได้เต็มที่เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จะส่งเสริมในด้านนี้อย่างจริงจัง ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นของแต่ละห้องสมุดจึงขึ้นอยู่กับแรงศรัทธาของบุคลากรที่เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งขึ้นมาในรูปแบบต่าง ๆ

แม้ว่าห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันตกทุกแห่งจะมีนโยบายมานานแล้ว ในการสะสมทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดของตนก็ตาม แต่เนื่องจากยังไม่ได้มีการดำเนินการอย่างจริงจัง จนกระทั่งหอสมุดคววิทยาลัยครูเพชรบุรีได้เริ่มขึ้นเป็นแห่งแรกในภาคตะวันตกในการจัดตั้งศูนย์เอกสารเมืองเพชร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 วิทยาลัยครูกาญจนบุรีก็ได้เริ่มจัดตั้งห้องสมุดเพื่อการศึกษาท้องถิ่นของตนขึ้น เรียกชื่อว่า สนเทศกาญจนบุรี-สุพรรณบุรี ในที่สุดภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรก็ได้เริ่มจัดตั้งศูนย์ข้อมูลภูมิภาคตะวันตกขึ้นภายในห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ เมื่อปี พ.ศ. 2527 โดยได้รวบรวมสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับภาคตะวันตกแยกออกไว้เป็นพวกต่างหาก โดยที่ส่วนใหญ่นั้นเป็น

หนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ โดยเฉพาะหนังสือที่เกี่ยวกับจังหวัดนครปฐม ซึ่งห้องสมุดได้มีการรวบรวมไว้ตั้งแต่แรกเริ่มจัดตั้งห้องสมุด รวมทั้งได้มีการจัดหาสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอีกตามโครงการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลภูมิภาคตะวันตก และได้เปิดให้บริการแก่บุคคลทั่วไปในปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา

จากการที่ห้องสมุดวิทยาลัยครูเพชรบุรีได้เริ่มจัดตั้งห้องสมุดเพื่อการศึกษาท้องถิ่นของตนมานานกว่า 10 ปีแล้ว ทั้งยังมีหัวหน้าฝ่ายหอสมุดซึ่งเป็นผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยเฉพาะอีกด้วยนั้น จึงทำให้มีจำนวนทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวกับจังหวัดเพชรบุรีมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ ส่วนห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากรนั้นถึงแม้จะเพิ่งเริ่มมีศูนย์ข้อมูลภูมิภาคตะวันตกเพียง 3 ปีมานี้เท่านั้น แต่ก็มีสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับภาคตะวันตกทั้งหมดรวมกันมากที่สุด ทั้งนี้เพราะมีขอบเขตรับผิดชอบกว้างขวางครอบคลุมภาคตะวันตกทั้งหมด 8 จังหวัด และยังได้รับทุนสนับสนุนแรกตั้งจากมูลนิธิเอเซีย ทำให้ได้รับความสะดวกในการเสาะแสวงหาสิ่งพิมพ์ตามความต้องการอีกด้วย นอกจากนี้ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากรยังมีสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันตกมากกว่าแหล่งสารสนเทศอื่น ๆ ยกเว้นจังหวัดเพชรบุรี แสดงให้เห็นว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากรและหอสมุดวิทยาลัยครูเพชรบุรีเป็นแหล่งสารสนเทศที่เกี่ยวกับการศึกษาท้องถิ่นที่สำคัญและมีศักยภาพสูงกว่าแห่งอื่นในภาคตะวันตก

สำหรับห้องสมุดเฉพาะ มีทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นมากรองลงมาจากห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้เพราะหน่วยงานที่สังกัดซึ่งเป็นหน่วยงานระดับภาค มีพื้นที่รับผิดชอบในภาคตะวันตกทั้งหมดได้ทำหน้าที่เป็นแหล่งสะสมสารสนเทศเกี่ยวกับทุกจังหวัดในภาคตะวันตกสำหรับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานของตน เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน วางแผนพัฒนาภูมิภาค และเพื่อการวิจัย แต่เนื่องจากขาดบุคลากรที่รับผิดชอบในการดำเนินงานด้านนี้ ทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นที่มีอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งข้อมูลสถิติ รายงานการปฏิบัติงาน รายงานผลการวิจัย ตลอดจนสิ่งพิมพ์และวัสดุอื่น ๆ จึงมีกระจัดกระจายอยู่ตามฝ่ายต่าง ๆ บ้าง อยู่ที่ตัวบุคคลผู้รับผิดชอบงานแต่ละอย่างบ้าง สภาพของห้องสมุดที่มีอยู่จึงเป็นเพียงที่เก็บสิ่งพิมพ์บางส่วนเท่านั้น สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ภาคกลาง

สาขาภาคตะวันตก โครงการไร่นาสำธิตเพชรบุรี ได้จัดตั้งศูนย์สนเทศการเกษตรและสหกรณ์ อันเป็นที่รวมสิ่งพิมพ์ทุกประเภทของสำนักงาน โดยมีบุคลากรประจำสำหรับดำเนินงาน จึงเป็นห้องสมุดเฉพาะเพียงแห่งเดียวที่มีศักยภาพในการดำเนินงานสูงกว่าแห่งอื่น นอกจากนี้ เมื่อหน่วยงานมีนโยบายในการสะสมและรวบรวมสิ่งพิมพ์ทุกประเภทที่เกี่ยวกับภาคตะวันตกในด้านการเกษตรและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 เป็นต้นมา ปริมาณทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นจึงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ส่วนห้องสมุดประชาชนจังหวัดในภาคตะวันตกของประเทศไทยนั้น พบว่ามีศักยภาพน้อยที่สุดในเรื่องของการสะสมและอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวกับการศึกษาท้องถิ่น มีเพียงแห่งเดียวที่มีห้องสมุดเพื่อการศึกษาท้องถิ่นของตนคือห้องสมุดประชาชนจังหวัดเพชรบุรี สาเหตุหลายประการที่ไม่เอื้ออำนวยให้ห้องสมุดประชาชนในส่วนภูมิภาคของประเทศไทยได้ทำหน้าที่เป็นแหล่งสะสมสารสนเทศท้องถิ่นอาจจะเนื่องมาจากปัญหาเรื่องสถานภาพของห้องสมุดและศักยภาพในด้านบุคลากร ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการปฏิบัติงานทั้งสิ้น เพราะในปัจจุบัน ห้องสมุดประชาชนในส่วนภูมิภาคสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ แต่โดยที่งานห้องสมุดประชาชนเป็นหน่วยงานย่อยที่ขึ้นอยู่กับงานอุปกรณ์การศึกษานอกโรงเรียน ดังนั้น สภาพของห้องสมุดประชาชนจึงมีฐานะเป็นเพียงแหล่งสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด นอกจากนี้บุคลากรของห้องสมุดก็มีสถานภาพต่ำและไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มในการทำงานของตนมากนัก ทั้งที่โดยความจริงแล้วห้องสมุดประชาชนอยู่ใกล้ชิดชุมชนมากกว่าห้องสมุดประเภทอื่นและมีโอกาสที่จะเป็นผู้นำในการสะสมและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นของตน ดังที่ วิลเลอร์ (Wheeler 1961 : 171) กล่าวไว้ว่าห้องสมุดประชาชนทุกแห่งมีหน้าที่เก็บรวบรวมวัสดุที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตน ในสหรัฐอเมริกา สารนิเทศที่สำคัญเกี่ยวกับท้องถิ่นหรือภูมิภาคมักจะพบในห้องสมุดประชาชน และห้องสมุดประชาชนส่วนมากมักจะมีการดำเนินงานอย่างเอาจริงเอาจังในเรื่องนี้ (Gaines 1980 : 453) แต่สำหรับประเทศไทย ห้องสมุดประชาชนกลับเป็นแหล่งที่มีสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับท้องถิ่นน้อยที่สุด

2. ทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในจำนวนสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ นั้นพบว่า มีหนังสือมากที่สุด ซึ่งไม่ตรงกับ สมมติฐานที่กำหนดไว้ว่าทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในรูปของบทความ วารสารมากกว่าสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ทั้งนี้เนื่องจากการสำรวจเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ใช้วารสารท้องถิ่น ของจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดกาญจนบุรีเป็นตัวอย่างประชากรในการตั้งสมมติฐาน ทำให้พบว่า มีบทความที่เกี่ยวกับท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อได้ทำการวิจัยแล้ว กลับพบว่าวารสารท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพียง 4 ชื่อเท่านั้น ที่มีอยู่ในแหล่งสารสนเทศที่สำรวจ ได้แก่วารสารเพชรบุรี วารสารกาญจนบุรี วารสารราชบุรี และวารสารสมุทรสงคราม ส่วน วารสารท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอื่น ๆ นอกนั้นไม่ปรากฏว่ามีอยู่ในแหล่งสารสนเทศแห่งใด นอกจากนี้ ยังพบว่าวารสารท้องถิ่นที่สำคัญทั้ง 4 ชื่อนี้ ปัจจุบันได้หยุดออกแล้วเนื่องจากไม่ได้รับ งบประมาณในการจัดพิมพ์ต่อไป วารสารท้องถิ่นอื่น ๆ ส่วนใหญ่ก็เป็นวารสารที่จัดพิมพ์โดยสถาน ศึกษาหรือหน่วยงานเฉพาะด้าน ซึ่งมีเนื้อหาเน้นเฉพาะสาขาวิชาหรือเรื่องทั่วไปที่ไม่เกี่ยวกับท้องถิ่น และวารสารหลายชื่อไม่มีบทความที่เกี่ยวกับท้องถิ่นเลยหรือมีน้อยมาก ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้จำนวน บทความที่เกี่ยวกับท้องถิ่นมีน้อยกว่าที่คาดไว้ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ว่ามีบทความ วารสารมากกว่าสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ส่วนการที่พบว่าหนังสือมากที่สุดนั้นอาจจะเป็นเพราะว่าห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้มีนโยบายในการจัดหาหนังสือเกี่ยวกับจังหวัดของตนมา ตั้งแต่เริ่มตั้งห้องสมุด และหนังสือเหล่านี้ก็ยังคงเก็บรักษามาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งได้มีการจัดหา เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งจากการจัดซื้อและได้รับบริจาค ประกอบกับการสะสมสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือ ทำได้ง่ายกว่าสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น จึงเป็นสาเหตุให้มีหนังสือจำนวนมากว่าสิ่งพิมพ์ทุกประเภท

สิ่งที่น่าสังเกตคือ ห้องสมุดประชาชนจังหวัดเพชรบุรีและห้องสมุดประชาชน จังหวัดกาญจนบุรีมีวารสารท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดตน คือ วารสารเพชรบุรี และ วารสารกาญจนบุรี อยู่เป็นจำนวนมาก และมีหลายฉบับที่พบว่าไม่มีอยู่ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ส่วนห้อง สมุดประชาชนจังหวัดอื่น ๆ นั้นไม่พบว่ามีวารสารท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดตน ทั้งนี้จะมีอยู่บ้าง ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่าห้องสมุดประชาชนหลายแห่งมีการย้ายหลายครั้ง วารสารและหนังสือเก่า ๆ

จำนวนมากชำรุดเสียหาย และถูกจำหน่ายออกไปด้วยความไม่รู้ถึงคุณค่า และบางแห่งยังมีการเปลี่ยนแปลงบรรณารักษ์จากคนเก่าแก่ที่ทำงานมานานจนปลดเกษียณ มาเป็นคนรุ่นใหม่ซึ่งไม่สนใจและไม่ทราบเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์เก่า ๆ ที่มีอยู่ในห้องสมุด นอกจากนี้ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด ยังมีโครงการนำหนังสือออกสู่ชนบท โดยคัดเลือกหนังสือและวารสารเก่า ๆ จากห้องสมุดประชาชนจังหวัดสำหรับนำไปไว้ยังที่อ่านหนังสือตามตำบล หมู่บ้าน สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นของห้องสมุดประชาชนจังหวัดหลายแห่งที่มีมาแต่เดิม ก็อาจจะสูญหายไปด้วยสาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ค่อนข้างน่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง

สำหรับเนื้อหาของสิ่งพิมพ์นั้นพบว่า สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับจังหวัดเพชรบุรีมีมากที่สุด คือ 871 เรื่อง รองลงมาคือ กาญจนบุรีและนครปฐม มีจำนวน 516 และ 463 เรื่อง ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ว่า มีสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับจังหวัดเพชรบุรีมากกว่าจังหวัดอื่น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการคือ เพชรบุรีเป็นเมืองใหญ่ที่มีความสำคัญ และเคยเป็นเมืองหลวงที่มีกษัตริย์ปกครองสืบทอดกันมาถึง 6 พระองค์ในสมัยทวารวดี (สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี 2529 : 35-37) ดังนั้น จึงมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจและมีศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของคนสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังได้รับอิทธิพลจากกรุงเทพฯ ก่อนข้างน้อยกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันตก นักวิชาการในห้องถิ่นได้แก่อาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และบุคคลในห้องถิ่นก็ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาท้องถิ่นในสาขาวิชาต่าง ๆ กันมาก ดังนั้น จึงมีเรื่องราวที่เกี่ยวกับท้องถิ่นจำนวนมากตีพิมพ์เผยแพร่ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ รายงานการวิจัย บทความวารสาร ตลอดจนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบุรีก็มีจำนวนมากกว่าจังหวัดอื่นในภาคนี้ สิ่งที่สำคัญคือ จังหวัดเพชรบุรีมีแหล่งรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นหลายแห่ง ซึ่งได้มีการเก็บสะสมมาหลายปีแล้ว สำหรับจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดนครปฐมนั้นมีทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งด้านบ้เฉพาะหนังสือแล้ว จังหวัดนครปฐมมีมากกว่าจังหวัดกาญจนบุรี แต่จังหวัดกาญจนบุรีมีบทความที่เกี่ยวกับท้องถิ่นมากกว่าจังหวัดนครปฐม การที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับ 2 จังหวัดนี้ค่อนข้างมากเพราะเป็นเมืองเก่าที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เช่นกัน โดยเฉพาะกาญจนบุรีเป็นเมืองท่องเที่ยวและเป็นแหล่งประวัติศาสตร์สมัยโบราณ จึงมีผู้สนใจศึกษาและตีพิมพ์

เรื่องราวในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับจังหวัดนั้นมาก นอกจากนี้ ความสนใจไม่ได้มีอยู่เฉพาะคนในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ได้มีแพร่หลายอยู่ในวงกว้างมากกว่า การที่มีปริมาณทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นน้อยกว่าเพชรบูรณ์นั้น อาจจะเป็นเพราะว่าแหล่งสารสนเทศท้องถิ่นมีศักยภาพด้อยกว่าของจังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนจังหวัดนครปฐมนั้น แม้ว่าเป็นที่ตั้งของแหล่งที่มีการรวบรวมสารสนเทศท้องถิ่นอย่างเอาใจจริงเอาใจ แต่โดยเหตุที่ได้รับอิทธิพลของกรุงเทพฯ มากกว่าจังหวัดอื่น และนักวิชาการตลอดจนคนในท้องถิ่น ไม่ได้ให้ความสนใจศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นของตนมากเท่าที่ควร จึงมีสารสนเทศท้องถิ่นน้อยกว่าอีก 2 จังหวัด

ในด้านเนื้อหาของสิ่งพิมพ์ที่แบ่งตามหมวดหมู่วิชาในระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกันนั้น ผลการวิจัยพบว่ามีอยู่ในด้านสังคมศาสตร์มากที่สุด รองลงมาคือ ประวัติศาสตร์การท่องเที่ยว การเกษตร และการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับที่นิโคลส์ (Nichols 1979 : 101) กล่าวว่า การศึกษาท้องถิ่นส่วนมากมักจะมีเนื้อหาหนักไปทางด้านสังคมศาสตร์ ส่วนเรื่องอื่น ๆ ก็ผันแปรไปตามลักษณะสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น เช่น เขตเกษตรกรรม อุตสาหกรรม เป็นต้น เนื่องจากประชาชนในแถบภาคตะวันตกมีอาชีพทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ และในแถบนี้ยังมีสถานการศึกษาาระดับสูงหลายแห่ง ทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของประเทศ ดังนั้น เนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นส่วนใหญ่จึงมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นแต่ละแห่ง

3. การดำเนินงานทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาคตะวันตก

การดำเนินงานทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นในภาคตะวันตกยังอยู่ในระยะเริ่มต้น แม้ว่าหลายแห่งจะมีการสะสมทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นต่อเนื่องกันมาหลายปีแล้วก็ตาม แต่ก็มุ่งอนุรักษ์เอกสารมากกว่าจะพัฒนาไปจนถึงขั้นที่จะใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง ทั้งนี้สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งก็คือการขาดแคลนบุคลากรผู้รับผิดชอบโดยตรง บุคลากรเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในการดำเนินงานของห้องสมุดเพื่อการศึกษาท้องถิ่น เพราะประสิทธิภาพในการให้บริการของห้องสมุดขึ้นอยู่กับบุคลากร (Lynes 1974 : 92) จากผลการวิจัยพบว่า แหล่งสารสนเทศท้องถิ่น

ภาคตะวันตกส่วนใหญ่มีบุคลากรจำกัด และต่างก็ม้งานในหน้าที่ประจำของตนมาก จึงไม่มีแห่งใดที่มีบุคลากรสำหรับดำเนินงานทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นโดยเฉพาะ ทั้งที่ความจริงแล้ว การศึกษาท้องถิ่นเป็นการศึกษาเฉพาะด้านอย่างหนึ่งซึ่งต้องการรายละเอียดจากสารสนเทศทุกเรื่องที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสนใจในเรื่องที่เกี่ยวกับท้องถิ่นมาดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นภาคตะวันตกทุกด้านคือ ในการจัดหาสิ่งพิมพ์พบว่าแหล่งสารสนเทศส่วนมากไม่รู้จักแหล่งผลิตสิ่งพิมพ์อย่างกว้างขวาง เพราะขาดการติดตามเสาะหา ทำให้มีทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นน้อยไม่เพียงพอสำหรับการค้นคว้าในระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งพิมพ์ของท้องถิ่นซึ่งเป็นเอกสารที่ได้แปลจากหน่วยราชการและองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น รวมทั้งสิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์ขึ้นในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งมักจะมีการพิมพ์ในจำนวนที่จำกัด และไม่ได้เผยแพร่อย่างกว้างขวาง หากพ้นระยะเวลาที่เผยแพร่แล้ว แหล่งสารสนเทศก็จะพลาดโอกาสในการเป็นเจ้าของเอกสารนั้น ๆ เช่น หนังสืออนุสรณ์งานศพ หนังสือที่ระลึกในการเปิดสถานที่ราชการหรือหน่วยงานเอกชน และหนังสือที่ระลึกในงานพิธีต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งมีเนื้อหาที่สำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติสถานที่ ประวัติบุคคล ประวัติเหตุการณ์สำคัญ ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ตลอดจนเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนแต่ละแห่ง สิ่งเหล่านี้ให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชน ภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความเชื่อของชุมชน ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการศึกษา วิจัย และการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น การที่แหล่งสารสนเทศจะได้รับสิ่งพิมพ์เหล่านี้ก็ต้องอาศัยบุคลากรซึ่งคอยเอาใจใส่ติดตามข่าวคราวเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนอย่างใกล้ชิด จึงจะสามารถทราบถึงแหล่งผลิต และจัดหาเอกสารที่ต้องการได้อย่างครบถ้วน

ส่วนการจัดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นก็เช่นกัน ในจำนวนแหล่งสารสนเทศที่มีการดำเนินการให้บริการทั้งหมด 7 แห่ง พบว่ามี 4 แห่ง ที่ได้จัดหมู่หนังสือที่เกี่ยวกับท้องถิ่นโดยใช้ระบบการจัดหมู่แบบเดียวกับหนังสือทั่วไปของห้องสมุด และในจำนวนนี้มี 1 แห่ง ที่เพียงแต่แบ่งหมวดหมู่

หนังสืออย่างกว้าง ๆ ตามระบบทศนิยมแบบดิวอี้เท่านั้น ที่เหลืออีก 3 แห่ง ยังไม่ได้มีการจัดหมู่เลย ซึ่งความเป็นจริงแล้วในการจัดหมู่สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นนั้น องค์ประกอบที่เกี่ยวกับภูมิประเทศ ต้องเป็นส่วนสำคัญอันดับแรก (Norris 1968 : 193-194; Nichols 1979 : 49-50) การจัดหมวดหมู่ระบบทศนิยมแบบดิวอี้และระบบที่ใช้เป็นมาตรฐานอื่น ๆ อาจไม่เหมาะสมสำหรับทรัพยากรสารนิเทศท้องถิ่น ซึ่งต้องเน้นรายละเอียดในด้านภูมิประเทศ และในบางสาขาวิชาที่มีเนื้อหาที่กว้างขวางและลึกซึ้งกว่าหนังสือทั่วไป บรรณารักษ์จึงอาจกำหนดวิธีการจัดหมู่ขึ้นเองตามความเหมาะสมของแต่ละแห่ง (Hobbs 1962 : 279-297; Landau 1961 : 229-230) การที่แหล่งสารนิเทศท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจัดหมู่หนังสือที่เกี่ยวกับท้องถิ่นในระบบเดียวกับหนังสือทั่วไปของห้องสมุดนั้น ก็เพื่อความสะดวกและประหยัดเวลาในการทำงาน ประกอบกับสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นยังมีไม่มาก และการให้บริการยังไม่แพร่หลายมากนัก จึงยังไม่เกิดปัญหาขึ้นในขณะนี้ สำหรับแหล่งสารนิเทศที่ยังไม่ได้จัดหมู่สิ่งพิมพ์นั้น บางแห่งก็ได้มีแนวความคิดในเรื่องการใช้ระบบการจัดหมู่ที่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับท้องถิ่น ซึ่งต้องอาศัยเวลาสำหรับการพิจารณาและรอให้มีบุคลากรมาดำเนินการจัดทำ

สำหรับเครื่องมือช่วยค้นซึ่งได้แก่ บัตรรายการและครรชนีประเภทต่าง ๆ นั้น พบว่า แหล่งสารนิเทศส่วนใหญ่ยังขาดเครื่องมือช่วยค้นที่มีประสิทธิภาพสำหรับทรัพยากรสารนิเทศท้องถิ่น และบางแห่งก็ไม่มีเครื่องมือช่วยค้นเลย การทำครรชนีเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทรัพยากรสารนิเทศที่เกี่ยวกับการศึกษาท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะการศึกษาท้องถิ่นเป็นเรื่องเฉพาะด้านซึ่งต้องการความละเอียดลึกซึ้งจากสารนิเทศทุกเรื่องที่เกี่ยวข้อง และเรื่องเหล่านี้มักมีอยู่กระจัดกระจายตามที่ต่าง ๆ แทรกอยู่เป็นส่วนหนึ่งของหนังสือบ้าง เป็นข่าวและบทความจากวารสาร หนังสือพิมพ์บ้าง ซึ่งจำเป็นต้องมีการรวบรวมเรื่องเหล่านี้ไว้ พร้อมทั้งทำเครื่องมือช่วยค้นอย่างละเอียดโดยบุคลากรซึ่งมีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับท้องถิ่นเป็นอย่างดี ในบรรดาแหล่งสารนิเทศท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ปรากฏว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากรมีเครื่องมือช่วยค้นมากที่สุด ได้แก่ บัตรรายการ ครรชนีวารสาร ครรชนีหนังสือพิมพ์ และบัตรรายการกฤตภาค ทั้งยังมีรายละเอียดมากกว่าแห่งอื่นคือ ให้หัวเรื่องตามเขตพื้นที่จังหวัดและอำเภอ โดยมีหัวเรื่องเฉพาะสาขาวิชาเป็นหัวเรื่องย่อย ทั้งนี้ โดยอาศัย

บรรณารักษ์จากหน่วยเทคนิคของห้องสมุดเป็นผู้จัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือ และบรรณารักษ์ฝ่ายวารสารเป็นผู้ทำครชนีสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ซึ่งแหล่งสารนิเทศอื่น ๆ ยังไม่สามารถทำได้เช่นนี้ เนื่องจากมีบุคลากรน้อย

การให้บริการทรัพยากรสารนิเทศท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อสนองความต้องการในด้านการศึกษาค้นคว้า เพราะผู้ที่มาใช้บริการส่วนมากเป็นนักศึกษาและนักเรียน แหล่งสารนิเทศท้องถิ่นทุกแห่งยังให้บริการได้ไม่กว้างขวางมากนัก บางแห่งให้บริการยืมสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องท้องถิ่น บางแห่งก็ให้ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น ทุกแห่งให้บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้าแต่ส่วนใหญ่มีปัญหา เรื่องขาดบุคลากรประจำสำหรับให้บริการนี้โดยเฉพาะ มีแต่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากรเพียงแห่งเดียวเท่านั้นที่มีบุคลากรประจำสำหรับให้บริการช่วยค้นคว้าในเรื่องที่เกี่ยวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การให้บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับห้องสมุดเพื่อการศึกษาท้องถิ่น โดยเฉพาะห้องสมุดที่มีทรัพยากรสารนิเทศจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะผู้ใช้ต้องการความช่วยเหลือในการแนะนำสารนิเทศที่ถูกต้อง เชื่อถือได้จากผู้ที่รู้จักข้อมูลเป็นอย่างดี

ในด้านการเผยแพร่สารนิเทศท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังอยู่ในวงจำกัด เนื่องจากแหล่งสารนิเทศส่วนใหญ่มีทรัพยากรสารนิเทศท้องถิ่นน้อย และยังขาดความพร้อมในด้านบุคลากรที่จะมาดำเนินงานในด้านนี้ จึงทำได้แต่เพียงการแนะนำให้ผู้ใช้ห้องสมุดได้รู้จัก และเผยแพร่รายชื่อสิ่งพิมพ์ รวมทั้งข่าวของห้องสมุดเพื่อการศึกษาท้องถิ่นเป็นครั้งคราวลงในข่าวสารของห้องสมุดหรือข่าวสารประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่สังกัดเท่านั้น

สำหรับด้านงบประมาณนั้นปรากฏว่า แหล่งสารนิเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีงบประมาณเฉพาะสำหรับการดำเนินงานทรัพยากรสารนิเทศท้องถิ่น ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีการจัดซื้อสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับท้องถิ่นบ้างโดยอาศัยเงินงบประมาณประจำปีของห้องสมุด และมีบางแห่งได้รับเงินช่วยเหลือพิเศษเพิ่มเติม ได้แก่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร และหอสมุดวิทยาลัยครูกาญจนบุรี แม้ว่าสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นส่วนใหญ่จะได้รับมาจากการบริจาค แต่ถ้าต้องการขยาย

การให้บริการออกไปอย่างกว้างขวางแล้ว แหล่งสารนิเทศท้องถิ่นก็สมควรมีงบประมาณเฉพาะของตนเพื่อสะสมทรัพยากรสารนิเทศให้มากที่สุดที่จะทำได้ โดยเฉพาะสิ่งพิมพ์บางประเภทที่มีความจำเป็นต้องจัดซื้ออย่างต่อเนื่อง เช่น วารสารและหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ได้แก่ ค่าถ่ายสำเนาเอกสาร ค่าใช้จ่ายในการติดตามหาข้อมูลเพิ่มเติม ตลอดจนการจัดกิจกรรมการการจัดพิมพ์เอกสารและเผยแพร่สารนิเทศท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

จากผลการวิจัยดังกล่าวมาแล้วนี้ แสดงให้เห็นว่าการขาดบุคลากรผู้รับผิดชอบในเรื่องที่เกี่ยวกับทรัพยากรสารนิเทศท้องถิ่นภาคตะวันตกเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ทำให้ การดำเนินงานทรัพยากรสารนิเทศท้องถิ่นของแหล่งสารนิเทศต่าง ๆ ยังไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่ควร นอกจากนี้ แหล่งสารนิเทศทุกแห่งยังมีปัญหาในเรื่องไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ ซึ่งเป็นผลให้ งานด้านบริการและเผยแพร่สารนิเทศท้องถิ่นยังอยู่ในวงจำกัด ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของแหล่งสารนิเทศท้องถิ่นในภาคตะวันตก ได้แก่ การขาดแคลนบุคลากรผู้รับผิดชอบโดยตรง และขาดงบประมาณสนับสนุน

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากทรัพยากรสารนิเทศท้องถิ่นเป็นเรื่องกว้าง จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับแหล่งต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้ทุกแห่งเห็นความสำคัญของงานสารนิเทศท้องถิ่น ไม่เฉพาะแต่ภาคตะวันตก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ทอสมุคแห่งชาติ

ทอสมุคแห่งชาติในฐานะที่มีหน้าที่จัดพิมพ์บรรณานุกรมแห่งชาติ ควรจะขอความร่วมมือจากกรมการศึกษานอกโรงเรียนให้ห้องสมุดประชาชนจังหวัดทุกแห่งเป็นผู้รวบรวมรายชื่อสิ่งพิมพ์ของท้องถิ่นตนเพื่อส่งให้ทอสมุคแห่งชาติเป็นประจำ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์สิ่งพิมพ์เหล่านั้นด้วย

2. สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในการจัดประชุมสามัญประจำปีของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยควร
จะได้หยิบยกเอาเรื่องทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวกับการศึกษาท้องถิ่นของประเทศไทยมาเป็นหัวข้อสำคัญ
ในการอภิปรายบ้าง เพื่อส่งเสริมให้ห้องสมุดต่าง ๆ มีความตื่นตัวและตระหนักถึงหน้าที่ในการอนุรักษ์
และให้บริการเพื่อการศึกษา ค้นคว้า เอกสารที่เกี่ยวกับท้องถิ่นของตน โดยเฉพาะห้องสมุดประชาชน
และห้องสมุดโรงเรียน

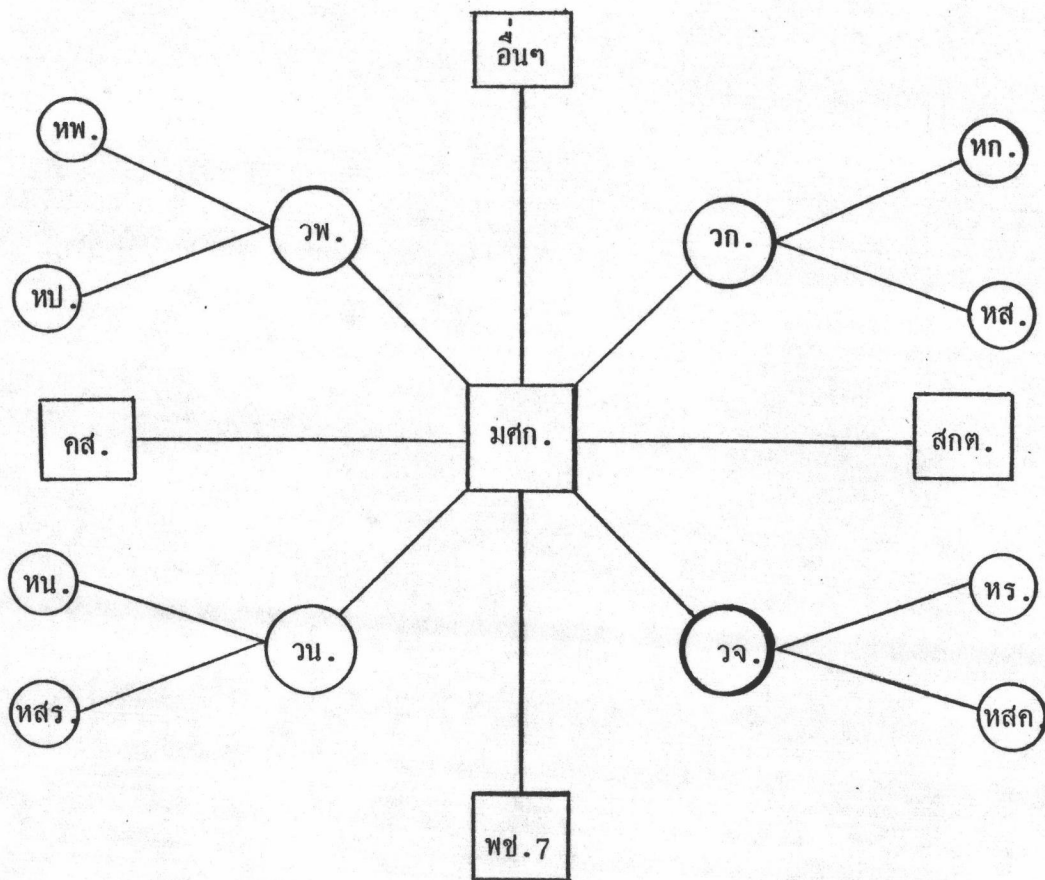
3. โรงเรียนบรรณารักษศาสตร์

โรงเรียนบรรณารักษศาสตร์เป็นแหล่งผลิตบรรณารักษ์วิชาชีพที่จะไปทำ
งานตามห้องสมุดต่าง ๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จึงควรจะให้ความรู้ในเรื่องประโยชน์
ของการอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่น สำหรับการศึกษาในระดับปริญญาและอนุปริญญา ซึ่ง
จะเป็นการส่งเสริมให้มีแหล่งสารสนเทศท้องถิ่นมากขึ้นในอนาคต

4. แหล่งสารสนเทศท้องถิ่นในภาคตะวันตก

การดำเนินงานทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นของแหล่งสารสนเทศในภาค
ตะวันตกควรจะมีความร่วมมือและประสานงานกันในลักษณะของข่ายงาน ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนา
ทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่นเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว และสามารถขยายขอบเขตของการให้บริการ
ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการประหยัดเวลา ลดการทำงานซ้ำซ้อน ทำให้ไม่สิ้นเปลือง
ค่าใช้จ่ายอีกด้วย ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 5 แห่งที่มีการดำเนินงานทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่น
ควรทำหน้าที่เป็นแกนนำ โดยที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ซึ่ง
มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ มากที่สุดเป็นแหล่งศูนย์กลาง และมีการติดต่อประสานงานกันอย่างใกล้ชิด
ห้องสมุดวิทยาลัยครูแต่ละแห่งก็ควรมีการประสานงานกับห้องสมุดประชาชนจังหวัด 2 แห่ง ที่อยู่ใน
พื้นที่รับผิดชอบของสถานศึกษาตน นอกจากนี้ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากรควรมีการติดต่อและ
ประสานงานกับหน่วยราชการเฉพาะด้านในระดับภาคทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 7
สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันตก และสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ภาคกลางสาขาภาคตะวันตก

โครงการไร่นาสำธิตเพชรบุรี ในฐานะแหล่งสารนิเทศท้องถิ่นที่สำคัญ และเป็นผู้ใช้กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งต้องมีการติดต่อกับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ในภาคตะวันตกด้วย ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

แหล่งสารนิเทศศูนย์กลาง

แหล่งศูนย์กลางควรกำหนดนโยบายในการดำเนินงานอย่างชัดเจนรวมทั้งบทบาทหน้าที่ของตนและแหล่งสารนิเทศที่อยู่ในข่ายงานด้วย ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 5 แห่งควรมีการดำเนินงานเทคนิคและการให้บริการร่วมกัน โดยสนับสนุนให้ห้องสมุดประชาชนจังหวัดทั้ง 8 แห่งเป็นแหล่งอนุรักษ์เอกสารในห้องดินของตนและทำหน้าที่ให้บริการแก่คนในชุมชนของตน ทั้งนี้เนื่องจากห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่มีสถานที่ตั้งที่เหมาะสม สะดวกแก่ผู้ใช้บริการ

แหล่งศูนย์กลางควรจะมีบุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรสารนิเทศห้องดินโดยเฉพาะอย่างน้อย 1 คน และทำหน้าที่ติดต่อบริการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งแหล่งสารนิเทศที่อยู่ในภาคตะวันตกด้วย นอกจากนี้แหล่งศูนย์กลางควรจัดสรรเงินจำนวนหนึ่งสำหรับการดำเนินงานทรัพยากรสารนิเทศห้องดินโดยเฉพาะ อาจเป็นเงินงบประมาณประจำปีหรือเงินที่ได้รับจากการบริจาคอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและคล่องตัวในการทำงาน

ในด้านการจัดหา ควรเน้นในเรื่องการจัดหาสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับภาคตะวันตก ซึ่งจัดพิมพ์โดยหน่วยงานจากส่วนกลางและเอกชนที่ไม่ได้อยู่ในห้องดินและให้แหล่งสารนิเทศอื่น ๆ รับผิดชอบในการเสาะหาสิ่งพิมพ์ของห้องดินตน โดยทุกแห่งจะต้องส่งบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์เหล่านี้ให้แก่แหล่งศูนย์กลางตามกำหนดเวลาอย่างสม่ำเสมอ

ในด้านการจัดหมู่และทำเครื่องมือช่วยค้น ควรมีการศึกษาและกำหนดวิธีการจัดหมู่ที่เหมาะสมสำหรับสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับห้องดินซึ่งมีหลายประเภทและจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นในอนาคต รวมทั้งเผยแพร่แก่แหล่งสารนิเทศอื่น ๆ ให้มีการใช้ระบบเดียวกันหรือสามารถปรับให้อยู่ในระบบเดียวกันได้ เพื่อสะดวกในการทำสหบัตร และควรมีการจัดทำเครื่องมือช่วยค้นร่วมกันระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา โดยมีแหล่งศูนย์กลางเป็นผู้รวบรวมจัดพิมพ์ออกเป็นเล่ม เผยแพร่ตามแหล่งสารนิเทศห้องดินในภาคตะวันตก และแหล่งสารนิเทศที่เกี่ยวข้องกับไทยศึกษาในส่วนกลาง

ในด้านการให้บริการและเผยแพร่ แหล่งศูนย์กลางควรทำหน้าที่เป็นแหล่ง
ชี้แนะสารนิเทศท้องถิ่นภาคตะวันตกทุกด้าน โดยมีการควบคุมบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับภาคตะวันตก
ให้ครบถ้วน เพื่อสามารถบริการแก่ผู้ใช้ได้ทุกระดับ นอกจากนี้ ควรพิจารณาและกำหนดระเบียบ
การให้บริการยืมสิ่งพิมพ์ระหว่างห้องสมุดในภาคตะวันตก รวมทั้งเผยแพร่ข่าวสารที่เกี่ยวกับ
ภาคตะวันตกไปยังแหล่งสารนิเทศท้องถิ่นต่าง ๆ ในภูมิภาค และแหล่งสารนิเทศใหญ่ ๆ ในส่วนกลาง
เพื่อให้เป็นที่รู้จัก และสามารถใช้บริการได้อย่างกว้างขวาง

แหล่งสารนิเทศทั่วไป

ด้านเทคนิค

4.1 ในการจัดหาสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับท้องถิ่น ห้องสมุดควรจะมีการประชาสัมพันธ์
ให้ผู้ใช้ห้องสมุดและหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่นได้ทราบว่าการเอกสารที่เกี่ยวกับท้องถิ่นประเภทใด
ซึ่งอาจเป็นผลให้มีผู้สนใจบริจาคให้แก่ห้องสมุด นอกจากนี้ ห้องสมุดก็ควรแจ้งความจำนงเป็น
ลายลักษณ์อักษรเพื่อขอรับเอกสารที่หน่วยราชการและองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่นจัดพิมพ์ขึ้นเป็นประจำ
อีกด้วย

4.2 ห้องสมุดที่กำลังพอ ควรจะแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมโดยการติดต่อ
ขอสัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น สนับสนุนให้มีการเขียนเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นหรือเชิญมา
บรรยายในโอกาสต่าง ๆ ก็จะได้ข้อมูลเพิ่มเติมขึ้น

4.3 ห้องสมุดควรให้ความสนใจแก่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นให้มากถ้าเป็นไปได้
ควรซื้อ 2 ฉบับสำหรับหนังสือพิมพ์บางชื่อที่มีสาระและข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือ เพื่อตัดทำกฤตภาค 1
ฉบับ และสำหรับเย็บเล่มเก็บไว้ศึกษา 1 ฉบับ

4.4 เครื่องมือช่วยค้นสำหรับทรัพยากรสารนิเทศท้องถิ่นควรมีรายละเอียด
มากที่สุด ถ้าชื่อเรื่องไม่ชัดเจนต้องมีคำอธิบายกำกับไว้ด้วย นอกจากนี้หนังสือประเภทรวมเรื่อง
ก็ต้องมีบัตรจำแนกชื่อเรื่อง การทำครรชนช่วยค้นเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดเพราะเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่น
จำนวนมากเป็นเรื่องเล็ก ๆ ที่แทรกอยู่ตามที่ต่าง ๆ ผู้ใช้จะไม่มีโอกาสหาเรื่องที่ต้องการบางเรื่อง
ได้ถ้าไม่มีการทำครรชนช่วยค้นที่ละเอียดพอ

4.5 หนังสือที่มีเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นแทรกอยู่ในเล่มเล็กน้อยควรใช้วิธีถ่ายสำเนาเฉพาะส่วนนั้น โดยระบุแหล่งอ้างอิงแล้วทำเป็นจุลสารเก็บตามเรื่องจะสะดวกและประหยัดกว่าการเก็บหนังสือทั้งเล่ม

การให้บริการและเผยแพร่

4.6 ห้องสมุดไม่ควรให้ยืมหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ที่มีอยู่เพียงชิ้นเดียว ถ้ามีผู้ต้องการใช้มากก็ควรถ่ายสำเนาเพื่อให้บริการแทน และห้องสมุดควรมีมาตรการสำหรับควบคุมสิ่งพิมพ์ให้ปลอดภัยด้วย

4.7 การเสนอให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่จะต้องการใช้สารนิเทศท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ห้องสมุดควรทำถ้ามีโอกาสเพราะเป็นการประชาสัมพันธ์งานของห้องสมุดได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะหน่วยราชการในระดับภาคที่ต้องใช้ข้อมูลเกี่ยวกับภาคตะวันตก

5. บรรณารักษ์ห้องสมุดเพื่อการศึกษาท้องถิ่น

ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง สามารถให้คำแนะนำที่เชื่อถือได้มากที่สุด ด้วยความเที่ยงตรงและปราศจากความลำเอียงส่วนตัว นอกจากนี้ยังต้องรู้จักแหล่งเอกสารสำคัญ ๆ ในแต่ละสาขาที่มีเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นตน รวมทั้งต้องรู้จักเนื้อหาสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นจากแหล่งสารนิเทศอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียงด้วย ต้องคอยติดตามข่าวสารจากบรรดาสื่อมวลชนอยู่เป็นประจำเพื่อให้ได้ทราบข้อเท็จจริงในเรื่องต่าง ๆ และทันต่อเหตุการณ์-ปัจจุบันที่จะมีผลเกี่ยวเนื่องกับท้องถิ่นของตนทุกด้าน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นและข่าวสารท้องถิ่นมีประโยชน์อย่างยิ่งที่จะทำให้ทราบข่าวกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน การผลิตสิ่งพิมพ์ในท้องถิ่นตลอดจนสามารถแสดงภาพชีวิตในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ควรมีการติดต่ออย่างใกล้ชิดกับนักวิชาการหรือบุคคลในท้องถิ่น เพื่อขอคำแนะนำหรือขอความร่วมมือในการทำเครื่องมือช่วยค้น ควรจัดหมู่และทำเครื่องมือช่วยค้นสำหรับสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นด้วยตนเอง โดยอาจพิจารณากำหนดวิธีการจัดหมู่ขึ้นเองตามความเหมาะสมของแต่ละแห่ง และควรมานับถึคำถามของผู้ใช้มาใช้ประโยชน์ เรื่องใดที่มีผู้ถามมากก็ควรพิจารณาหารายละเอียดเพิ่มเติม หรือจัดทำบรรณานุกรมเฉพาะเรื่องไว้ให้บริการ

รวมทั้งสามารถให้บริการตอบคำถามและช่วยค้นหาว่าแก่ผู้ใช้ได้ทุกระดับ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเรื่องเดียวกันนี้ในอีก 5-10 ปีข้างหน้า เพื่อดูว่าจะมีพัฒนาการไปจากเดิมอย่างไร
2. วิเคราะห์เนื้อหาหนังสือที่เกี่ยวกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันตกโดยอาจจะเริ่มจากจังหวัดเพชรบุรี เพื่อศึกษาแนวโน้มของความสนใจในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับท้องถิ่น
3. ศึกษาวัสดุไมตรีพิมพ์ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นที่มีอยู่ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เพื่อทราบปริมาณ เนื้อหา และวิธีการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ
4. วิเคราะห์เนื้อหาสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่เกี่ยวกับภาคตะวันตกเพื่อศึกษาปริมาณ ประเภท และสาขาวิชาของสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับแต่ละจังหวัดที่ผลิตโดยหน่วยราชการ